

คู่มือ/แนวทางการดำเนินงานตาม  
ระเบียบกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์  
ว่าด้วยการปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยสำหรับคนทุกช่วงวัย  
พ.ศ. ๒๕๖๗

## คำนำ

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีพันธกิจสำคัญประการหนึ่ง ในการเสริมสร้างโอกาส และการคุ้มครองทางสังคมอย่างเท่าเทียม โดยมุ่งเน้นสร้างโอกาสและยกระดับการคุ้มครองทางสังคม สำหรับคนทุกช่วงวัย

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (นายวรวัธ ศิลปาชา) ให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพ สร้างโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมาย โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบาง มุ่งเน้นการบูรณาการการทำงานให้เกิดผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม (Productivity) คำนึงถึงเป้าหมาย และผลกระทบ ที่จะเกิดขึ้นกับประชาชนกลุ่มเป้าหมายและสังคมภาพกว้าง โดยเฉพาะในประเด็น “ที่อยู่อาศัย” ที่นับเป็น ปัจจัยสี่ และเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของทุกคน อันจะเป็นรากฐานความมั่นคงของครอบครัว ส่งผลต่อคุณภาพชีวิต กระทรวง พม. ต้องยกระดับ “ที่อยู่อาศัย” ให้มากกว่าคำว่า “บ้าน” ให้มีความมั่นคงและเหมาะสมกับ คนทุกช่วงวัย โดยมุ่งเน้นให้เกิดการบูรณาการในทุกมิติ ทุกระดับ ในการปรับปรุงสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย ที่เหมาะสมให้ประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมายได้มีที่อยู่อาศัยแบบสมบูรณ์อย่างครบถ้วน

ด้วยเหตุดังกล่าวข้างต้น สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จึงได้จัดทำระเบียบกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ว่าด้วยการปรับปรุงสภาพแวดล้อม ที่อยู่อาศัยสำหรับคนทุกช่วงวัย พ.ศ. ๒๕๖๗ พร้อมด้วยคู่มือ/แนวทางการดำเนินงานตามระเบียบฯ ดังกล่าว เพื่อให้เกิดการบูรณาการในการดำเนินการปรับปรุงสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยของทุกกลุ่มเป้าหมายได้อย่างเป็น รูปธรรมและมีประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งจะเป็นการลดภาระค่าใช้จ่าย ตลอดจนทำให้การปรับปรุงสภาพแวดล้อม ที่อยู่อาศัยมีความเหมาะสมกับคนทุกช่วงวัย และสร้างการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นให้กับประชาชน

---

## ๑. วัตถุประสงค์

เพื่อให้การช่วยเหลือบุคคลกลุ่มเป้าหมายตามภารกิจของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยการปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยที่เหมาะสม กับคนทุกช่วงวัย เช่น เด็กและเยาวชน สตรี ครอบครัว คนพิการ ผู้สูงอายุ คนไร้ที่พึ่ง เพื่อให้เป็นบ้านที่สร้างสุขสำหรับทุกคน ในครอบครัว และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยคำนึงถึงความคุ้มค่า ครอบคลุม เหมาะสม ปลอดภัย และแนบประโยชน์กับคนทุกช่วงวัย

## ๒. หลักการสำคัญ

๒.๑ หน่วยงานในสังกัด พม. สามารถร่วมกันในการปรับสภาพที่อยู่อาศัย รวมถึงสามารถบูรณาการกับหน่วยงานราชการแห่งอื่น และหน่วยงานภาคเอกชนได้ ทำให้มีงบประมาณเพียงพอในการปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย ได้อย่างเหมาะสม

๒.๒ กลุ่มเป้าหมายได้รับการช่วยเหลือที่ครอบคลุม และรวดเร็วมากขึ้น สามารถบริหารงบประมาณให้ช่วยเหลือได้ในคราวเดียวกัน

๒.๓ เป็นการปรับแนวทางการดำเนินงาน เช่น งบประมาณ คุณสมบัติ รายการค่าใช้จ่าย และแบบฟอร์ม ของหน่วยงานในสังกัด พม. ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

## ๓. ระเบียบที่เกี่ยวข้อง

๓.๑ ระเบียบกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ว่าด้วยการปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยสำหรับคนทุกช่วงวัย พ.ศ. ๒๕๖๗

๓.๒ ระเบียบกรมกิจการผู้สูงอายุ ว่าด้วย หลักเกณฑ์และวิธีการปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุและการเสริมสร้างชุมชนที่เป็นมิตรสำหรับผู้สูงอายุ พ.ศ. ๒๕๖๒

๓.๓ หนังสือกรมบัญชีกลาง ที่ กค ๐๔๐๒.๕/๐๔๔๔๓๕ ลงวันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๕ เรื่อง ขอบทำ ความตกลง การจ่ายเงินโครงการปรับสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกของผู้สูงอายุให้เหมาะสม และปลอดภัย และโครงการเสริมสร้างชุมชนที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ

๓.๔ หนังสือกรมบัญชีกลาง ที่ กค ๐๔๐๖.๖/๓๘๘๓๗ ลงวันที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๕๕๖ เรื่อง การเบิกจ่ายเงินตามโครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยให้แก่ผู้สูงอายุโดยชุมชนมีส่วนร่วม

๓.๕ ระเบียบคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยให้แก่คนพิการ การมีผู้ช่วยคนพิการ การช่วยเหลือคนพิการที่ไม่มีผู้ดูแลคนพิการ และสิทธิของผู้ดูแลคนพิการ พ.ศ. ๒๕๖๖

๓.๖ ประกาศคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการให้แก่คนพิการ และผู้ดูแลคนพิการ เรื่อง ประเภทและรายละเอียดของการปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยให้แก่คนพิการ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ ๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔

๓.๗ ประกาศ...

๓.๗ ประกาศกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ เรื่อง อัตราวงเงิน และรายการค่าใช้จ่าย ในการปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยให้แก่คนพิการ ลงวันที่ ๗ มกราคม ๒๕๖๔

๓.๘ ประกาศคณะกรรมการบริหารกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ เรื่อง กำหนด อัตราวงเงิน และรายการค่าใช้จ่ายที่กองทุนให้การสนับสนุนแผนงานหรือโครงการเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ประกาศ ณ วันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๖๗

๓.๙ แนวทาง วิธีปฏิบัติ และรายละเอียดประกอบการถอดแบบคำนวณราคากลางงานก่อสร้าง ของกรมบัญชีกลาง ปี ๒๕๖๐

๓.๑๐ กฎหมายว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างฯ ตลอดจนระเบียบ/แนวทาง/ประกาศที่เกี่ยวข้อง

#### ๔. งบประมาณในการปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย

๔.๑ งบประมาณที่จัดสรรให้จังหวัดดำเนินการตามภารกิจ ของกรมกิจการผู้สูงอายุ กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ

๔.๒ งบประมาณบูรณาการอื่นๆ เช่น (๑) โครงการซ่อม เสริม สร้าง บ้านที่ปลอดภัยสำหรับเด็กของกรมกิจการเด็กและเยาวชน (๒) โครงการตำบลมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ (๓) โครงการบ้านพอเพียงของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน(องค์การมหาชน) (๔) โครงการบ้านเพื่อตายาย ของการเคหะแห่งชาติ และ (๕) งบประมาณจากหน่วยงานอื่น หรือองค์กรเอกชน เช่น ก๊าซ CSR

๔.๓ กรณีไม่ใช้งบประมาณ เช่น กิจกรรมจิตอาสา และอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.)

#### ๕. สถานที่ยื่นคำขอ

เป็นไปตามระเบียบของส่วนราชการเจ้าของงบประมาณ คือ

##### ๕.๑ กรมกิจการผู้สูงอายุ

๕.๑.๑ ในกรุงเทพมหานคร ให้ยื่นคำขอต่อกรมกิจการผู้สูงอายุ ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านบางแค หรือสำนักงานเขตตามภูมิสำเนา

๕.๑.๒ ในจังหวัดอื่น ให้ยื่นคำขอต่อสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ หรือหน่วยบริการในพื้นที่ (องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาลตำบล เทศบาลเมือง เทศบาลนคร เมืองพัทยา และให้หมายความรวมถึงองค์กรภาครัฐในเขตพื้นที่จังหวัด ตามที่ผู้ว่าราชการจังหวัด ประกาศกำหนด)

##### ๕.๒ กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ

๕.๒.๑ ในกรุงเทพมหานคร ให้ยื่นหรือแจ้งต่อกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) ประธานชุมชน องค์กรเอกชน หรือหน่วยบริการ ในพื้นที่ตามที่อธิบดี หรือผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครประกาศกำหนด

๕.๒.๒ ในจังหวัด...

๕.๒.๒ ในจังหวัดอื่นให้ยื่นคำขอต่อสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ศูนย์บริการคนพิการประจำจังหวัด อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือประธานชุมชน องค์การเอกชน หรือหน่วยบริการในพื้นที่ ตามที่ผู้ว่าราชการจังหวัดประกาศ กำหนด

## ๖. คุณสมบัติ

คุณสมบัติ หรือหลักเกณฑ์ของผู้มีสิทธิที่จะได้รับการปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยสำหรับคนทุพพลภาพ ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือแนวปฏิบัติของส่วนราชการ เจ้าของงบประมาณ ที่ใช้ดำเนินการปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย

## ๗. การพิจารณาคัดเลือก

การพิจารณาคัดเลือกผู้มีสิทธิได้รับการปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยสำหรับคนทุพพลภาพ ให้ส่วนราชการและหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดำเนินการโดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน หรือในพื้นที่ แห่งนั้น ซึ่งสามารถดำเนินการได้ ดังนี้

๗.๑ การประชุม

๗.๒ การปรึกษาหารือ

๗.๓ การประชุม

๗.๔ การสำรวจความคิดเห็น

## ๘. การดำเนินการของเจ้าหน้าที่

เมื่อได้รับคำขอตามแบบคำขอให้มีการปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย ให้เจ้าหน้าที่ของสำนักงานพัฒนา สังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดตรวจสอบข้อเท็จจริงให้ทราบถึงคุณสมบัติ หลักเกณฑ์ สภาพที่อยู่อาศัย ข้อมูลด้านอาชีพรายได้ ข้อมูลบุคคลในครอบครัว ตลอดจนรวบรวมข้อมูลด้านอื่นๆ ที่จำเป็น เช่น ระบบฐานข้อมูล การช่วยเหลือทางสังคม TP MAP และสมุดปกครอบครัว เพื่อให้ครอบคลุมคนทุพพลภาพด้วย

ในการตรวจสอบข้อเท็จจริง หากพบว่า มีกลุ่มเป้าหมายที่สมควรได้รับการช่วยเหลือ ในการปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย ที่อยู่ในความรับผิดชอบของส่วนราชการอื่น ให้ส่วนราชการส่งต่อข้อมูล ให้ส่วนราชการที่รับผิดชอบกลุ่มเป้าหมายนั้น ทราบภายใน ๗ วัน

## ๙. การพิจารณาอนุมัติ

เมื่อตรวจสอบข้อเท็จจริง คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ รวบรวมหลักฐาน และเอกสารที่เกี่ยวข้อง ตามข้อ ๘.๑ และผ่านการคัดเลือกแล้ว ผู้มีอำนาจอนุมัติสามารถอนุมัติและการเบิกจ่าย โดยให้เป็นไปตามที่กำหนดในระเบียบ ของส่วนราชการเจ้าของงบประมาณได้ ดังนี้

๙.๑ ที่อยู่อาศัยแห่งหนึ่ง อาจได้รับการคัดเลือกและได้รับอนุมัติให้ปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยตาม สิทธิที่พึงมีของผู้อยู่อาศัยที่มีคุณสมบัติ หรือเข้าหลักเกณฑ์ตามระเบียบของส่วนราชการมากกว่าหนึ่งสิทธิ เช่น

(๑) ในที่อยู่อาศัยหลังหนึ่ง มีผู้อยู่อาศัยหนึ่งคนเป็นผู้สูงอายุซึ่งเข้าหลักเกณฑ์ตามระเบียบของกรมกิจการผู้สูงอายุและเป็นคนพิการซึ่งมีคุณสมบัติตามระเบียบของกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ให้สามารถได้รับสิทธิปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยทั้ง ๒ สิทธิตามระเบียบของกรมกิจการผู้สูงอายุ และกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ

(๒) ในที่อยู่อาศัยหลังหนึ่ง มีผู้อยู่อาศัยเป็นผู้สูงอายุ ๑ คน ซึ่งเข้าหลักเกณฑ์ตามระเบียบของกรมกิจการผู้สูงอายุและมีคนพิการอีก ๑ คน ซึ่งมีคุณสมบัติตามระเบียบของกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ก็สามารถได้รับสิทธิปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยคนละ ๑ สิทธิตามระเบียบของกรมกิจการผู้สูงอายุ และกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ

๙.๒ ให้ส่วนราชการ แยกการดำเนินการขออนุมัติ การจัดซื้อ การตรวจรับ การเบิกจ่าย งบประมาณ การทำเอกสารแบบประมาณการรายการ ปริมาณงาน ราคา และแบบสรุปค่าก่อสร้าง ของการปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยแห่งนั้น ในแต่ละสิทธิที่พึงมีตามระเบียบของแต่ละกรมให้ชัดเจน เพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนในการเบิกจ่ายงบประมาณ และให้จัดเก็บเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้อง ไว้เพื่อตรวจสอบ

๙.๓ ให้ส่วนราชการจัดทำเอกสารหลักฐาน หรือสัญญาการรับเงินอุดหนุน ในการปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยสำหรับคนทุกช่วงวัย ระหว่างส่วนราชการกับหน่วยงานที่ดำเนินการในการปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยไว้เป็นหลักฐาน ในกรณีมีสิทธิมากกว่า ๑ สิทธิ ตามข้อ ๙.๑ ให้แยกการจัดทำสัญญาด้วย

๙.๔ หลักเกณฑ์ หรือวิธีปฏิบัติอื่นใด ซึ่งมิได้กำหนดไว้ในระเบียบนี้ ให้ถือปฏิบัติตามที่กำหนดในระเบียบของส่วนราชการ

## ๑๐. การรายงานผล

ให้สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัด รายงานผลการดำเนินงานการปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย ให้ส่วนราชการเจ้าของงบประมาณทราบ ภายใน ๑๕ วัน นับจากวันสิ้นไตรมาสงบประมาณ และให้ส่วนราชการเจ้าของงบประมาณรายงาน สำนักปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เพื่อเก็บรวบรวม ติดตาม ตลอดจนวิเคราะห์ผลการดำเนินการปรับสภาพที่อยู่อาศัย และรายงานต่อปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์